

Vildtparadiset i den lukkede inddæmning ved Fladet

Fladet Vildtreservat

Inddæmning af 55 hektar fra Tårs Vig, seks kilometer nord for Sakskøbing. Koncessionen er udstedt i 1852.

Tørlægningen opgivet mellem 1905 og 1942, dog fortsat adskilt fra Tårs Vig ved den gamle dæmning med sluse.

Vildtreservat i 1941; siden 1997 indlemmet i det store Tårs Vig Vildtreservat på 5769 hektar.

Al jagt og færdsel er forbudt hele året overalt ved Fladet, men godt overblik fra udsigtstårn i det sydvestlige hjørne.

Kortene er fra 1776, 1889 og 1996.

Guldborgsund Kommune.

Koordinater: 6080864, 6680888.

100, 200, 300 – her er masser af grågæs – 400, 500, 600 – men så lyder gåsealarmen og frenetisk gakkende går hele kæmpeflokkene på vingerne. Med sig i panikken river de grænder, krikænder, knarænder og masser af vadefugle, mens de sorte blishøns pisker panisk af sted ind i rørskovene. Kun svanerne tager situationen med ro. De har en kropsvægt, hvis fylde gør det rimeligt at føle sig på den sikre side.

Det er havørnen, der ankommer til vildtreservat Fladet for at få sig lidt frokost. Foreløbig stiller den sig på en stor sten ude i fladvandet for at tage bestik af menukortet.

Forbavsende hurtigt falder der atter ro over de mange tusinde fugle, som genoptager deres snadren, men der opretholdes et passende ingenmandsland på små hundrede meter omkring den årvågne ørn.

700, 800, 900 – optællingen af gæssene gøres færdig, og resultatet bliver 1350. Mange? Det er overhovedet ikke rekord. Den blev sat 19. juli 2010, hvor en ornitolog optalte 2600 grågæs i reservatet. Også knarænder, krikænder og viber kan optræde i meget store antal med maksima i de senere år på henholdsvis 400 (3.10.2011), 1000 (15.9.2012) og 750 (10.10.2010).

Fladet nord for Tårs er en af de allermest fuglerige lokaliteter på Lolland. Interessant er det også, at Fladet er et opgivet landvindingsprojekt.

Baronier på samlebånd

Den kongelige koncession på at inddæmme 55 hektar af Tårs Vig blev givet til »baroniet Guldborgland« i 1852. Det var sædvane, at der fulgte tyve års skattefrihed for det nye land med tilslutningen til inddæmning, men det var nu ikke, fordi baronen af Guldborgland var noget fattiglem.

»Baroniet Guldborgland« var en af datidens højst udemokratiske kon-

struktioner, hvor en enkeltperson eller familie havde opnået helt ekstraordinære privilegier ved at samle enorme landarealer sammen som personlig ejendom. Ofte var der tale om velstående handelsfolk eller købmænd. Takket være deres velstand fik de mulighed for at erhverve sig adelstitler og oprettede de såkaldte »baronier«, der kunne eje en hel landsdel med fæstebønder, karlfolk og fæ.

Ophavsmanden til »Baroniet Guldborgland« hed Poul Abraham Lehn (1732-1804). Han blev født med en guldskæ i munden som søn af den rige købmand Abraham Lehn, der havde opkøbt Berritsgård nord for Sakskøbing i 1729.

Ved faderens død i 1757 arvede den 25-årige Poul Berritsgård sammen med Højbygård. Heldet tilsmilede ham atter 10 år senere, da han ved en farbroders død i 1767 også

I en samtidig biografi fra 1881 over Rigsdagens medlemmer karakteriseres lensgrevens privatliv med disse ord: »Rosenørn-Lehn fører ikke noget Liv, der svarer til hans Stand og Formue. Han lever stille og beskedent, fører ikke Hus, og gjør kun de Fester, hans Embede kræver. Hertil bidrager vistnok en noget sygelig Disposition og et noget melankolsk Temperament, men Hovedgrunden er dog rimeligvis den, at han, den store Godsherre, den rige Lensbesidder, lever ugift«. Foto: portrætmaleri fra 1891 af P.S. Krøyer. Findes i Statens Museum for Kunst.

arvede de fynske godser Hvidkilde, Nielstrup og Lindskov. I 1775 købte han selv Orebygård, der lå som nabo til Berritsgård, og i 1784 erhvervede han Lungholm gods på Sydlolland. Dermed var Lehn blevet en af landets allerstørste jordejere med en samlet ejendomsportefølje på 2353 hektar.

Som en af landets rigeste jordejere havde Lehn ingen vanskeligheder ved at få oprettet »Baroniet Lehn« i 1780 af de fynske besiddelser, der omfattede 770 hektar, og samtidig erhverve sig titlen som »baron«. Allerede i 1761 havde han ladet sig udnævne til konferensråd og i 1774 som kammerherre. I 1784 kom turen til Orebygård og Berritsgård, hvor godt 717 hektar blev omdannet til »Baroniet Guldborgland«. Som afrunding på den markante sociale opstigning for den oprindelige købmandssøn oprettede Lehn i 1803 »Stamhuset Sønderkarle« på grundlag af Lungholm og Højbygårds 866 hektar.

Ved nedsættelsen af den store landbokommission i sommeren 1786 til undersøgelse af fæstebøndernes og godsejernes indbyrdes forhold fik P.A. Lehn sæde i kommissionen som landmand. Han spillede en vis rolle i forhandlingerne, selv om han efter ret kort tid udeblev fra selve møderne i erkendelse af, at hans synspunkter ikke vandt genklang på højere sted. Lehn repræsenterede godsejerne og vendte

sig imod planerne om en ændring af soldaterudskrivningen, altså grundlaget for selve Stavnsbåndet. Hans navn stod da heller ikke under forslaget om Stavnsbåndets ophævelse fra april 1788.

Bøndernes patriark

Det var et oldebarn til stifteren af »Baroniet Guldborgland«, der ansøgte Kong Frederik VII i 1852 om koncessionen på 55 hektar af Tårs Vig ved inddæmning af Fladet.

Otto Ditlev lensbaron Rosenørn-Lehn (1821-1892) blev som stor dreng sendt til Sorø Akademi, hvorfra han dimitteredes 1841. Han valgte det juridiske studium, men nåede aldrig at afslutte det med en embedseksamen. I 1847 døde hans fader, og den 26-årige Otto måtte forlade København for sammen med moderen at styre baroniet. Hans virksomhed som godsejer fik en betydelig udvidelse i 1860, da moderen kort forinden sin død arvede »Baroniet Lehn« på Fyn.

Otto Rosenørn-Lehn stod nu som ejer af hele to baronier, hvortil kom godserne Røssjølholm i Skåne samt Kiding og Årup i Slesvig. Han tog sig med levende interesse af godsernes forvaltning, hvor han ønskede, at forholdet mellem godsejeren og bønderne helst skulle have en patriarkalsk karakter. Rosenørn-Lehn følte

Overalt ved vejene, der fører frem til gods-kontoret, skiltes der med disse »vis hensyn«-skilte, og med »indkørsel forbudt«-skilte. Trods godsets mange tusinder af hektar står ejeren stæjt på privatlivets uforstyrrelse overalt på Orebygård.

sig særlig knyttet til Lolland, hvis udvikling i økonomisk og social henseende han varmt interesserede sig for. Han var et virksomt medlem af Maribo Amts- og Skoleråd; han sad i bestyrelsen for den Lolland-Falsterske Jernbane; han deltog i oprettelsen af Maribo Amts Tvangsarbejds- og Dår-anstalt ved Sakskøbing.

På selve »Baroniet Guldborgland« skete der under hans forvaltning betydelige forbedringer. Herresædet Orebygård blev bygget om, og flere kirker underkastedes omfattende reparationer.

Ud mod havet i Tårs Vig ligger den velholdte dæmning, tre meter høj og opført på kraftige granitblokke. På dæmningens flade top er der en veltrimmet, tre meter bred »græsplæne«, men plænen må ikke betrædes. Vildtreservatbestemmelsen om adgang forbudt gælder året rundt og også for dæmnin-gen. Foto: forfatteren, 27. juli 2005.

Udenrigsminister uden indsigt

Tilliden til Rosenørn-Lehn førte ham også ind i landspolitik, og i 1864 valgtes han til Rigsrådets Landsting, hvor han stod kredsen af godsejere nær. I maj 1870 blev han til alles – og formentlig ikke mindst sin egen – store forbavselse udnævnt til udenrigsminister. Den ny konseilspræsident, Ludvig Holstein, ønskede en godsejer som udenrigsminister for at undgå at give embedet til en af de nationalliberale, hvis politik forud for det katastrofale krigsår 1864 stadig huskedes.

Skønt Rosenørn-Lehn hverken havde nogen uddannelse, nogen egentlig interesse eller noget talent som politiker, blev han en agtet udenrigsmi-

nister. Han kom til at besidde ministerembedet i hele 22 år. Ingen anden dansk minister har bevaret embedet så længe.

Det skyldtes to egenskaber hos ham: for det første havde han et tillidsvækkende væsen og en godsejers sunde fornuft. For det andet var han loyal over for de andre ministre og – ikke mindst – underkastede sig helt sin departementschefs suveræne dygtighed og overlegenhed i udenrigspolitik. På sin side dækkede departementschefen helt loyalt over sin ministers betydelige uvidenhed om politik og udenrigspolitik.

Gennem mere end to årtier bestod der mellem de to mænd et tillidsforhold, der var uden misstemninger. Departementschefen fik frie hænder i udenrigspolitik mod at dække over sin ministers uduelighed, og Rosenørn-Lehn kunne prise sig lykkelig og i øvrigt hellige sig driften af sine godser.

Rosenørn-Lehn døde ugift i 1892 og kom ikke til at opleve lensafløsningen i 1919, der gjorde en ende på de mest urimelige sider af den udemokratiske konstruktion med grever og baroner, der havde delt landet mellem sig. Der var tale om indfrielsen af en løfteparagraf i Grundloven af 1849, hvor staten opgav sin hjemfaldsret til jorden mod en afgift på 25 procent af ejendommenes værdi. Herudover skulle de privilegerede besiddere mod erstatning afgive 1/3 af jordarealet til udstykning af husmandsbrug.

Lensafløsningen var et efter danske forhold dybtgående demokratisk indgreb, men resulterede i stor bitterhed hos mange af de berørte lensbesiddere. Højesteret afviste senere et forsøg fra lensgrevernes side på at få loven kendt ugyldig. Lensafløsningen blev først endeligt afsluttet i 1928 og berørte omkring 1/10 af Danmarks landbrugsjord, især på øerne, hvor de helt store privilegerede ejendomme dominerede.

Det store gods forblev i familiens eje helt op til 2001, hvor det blev opkøbt af skibsrederdynastiet Jebsen fra Sønderborg, men op gennem 1930'erne og under den tyske besæt-

telse satte slægtens daværende repræsentant, lensgreve Carl Christian Otto Rosenørn-Lehn (1909-1987), en stor plet på familiens ære.

C.C. Otto Rosenørn-Lehn var medstifter af »Lensgrevernes Faggruppe« i december 1940 sammen med de aktive nazister Frederik Marcus Knuth fra Knuthenborg og Raben-Levetzau fra Ålholm Gods ved Nysted. Som repræsentanter for en række store slægtsgodser ønskede triumviratet en tilknytning til det danske nazistparti »for at skabe en lykkeligere fremtid for Danmark«. Gruppen fik størst betydning ved sin propagandaværdi, men man havde siden 1930'erne stillet godserne til rådighed for partiaktiviteter. Forfatteren Hans Scherfig har beskrevet disse DNSAP-sommerlejre i bøgerne *Idealister* og *Frydenholm*.

Afvisende ejer

Men tilbage til det gamle landvindingsprojekt. Som så mange andre af fortidens inddæmninger var Fladet ikke langtidsholdbart.

Formentlig i begyndelsen af det 20. århundrede opgives den landbrugsmæssige udnyttelse, der siden inddæmningen i 1852 havde bestået af høslæt og græsning. Vindmotoren i vestenden af dæmningen fjernes på et tidspunkt mellem 1905 og 1942, og

Fladet får atter lov at vandfyldes. Det er ikke utænkeligt, at vindmotoren blev ødelagt under den voldsomme stormflod i 1921, og at man fandt udgifterne for store til at genetablere pumpningen. Imidlertid har den nuværende ejer af Oreby, Rodsnæs og Berritzgaard, kategorisk afvist at bidrage med oplysninger, så vi kommer ikke de faktiske forhold nærmere.

I 1941 blev det vandfyldte areal udlagt som vildtreservat af Landbrugsministeriet og dermed begyndte en helt ny æra for Fladet. I dag betragtes reservatet som en af landsdelens vigtigste naturlokaliteter, hvor især ænder, gæs og vadefugle finder uforstyrret ro og masser af føde i træktiden.

Fladet indgår i et større reservat med Tårs Vig, Sakskøbing Fjord og farvandet sydøst for Askø, som er et stort lavvandet brakvandsområde med mange sten og grunde. Vanddybden er de fleste steder mindre end to meter, og ved Kalløgrå findes tørlagte vade-flader ved lavvande. De omgivende landarealer veksler mellem inddigede arealer, skove og strandenge.

Tårs Vig Vildtreservat er et af de ca. 50 reservater, der blev besluttet oprettet i forbindelse med vedtagelsen af lov om jagt og vildtforvaltning i 1994. De nye reservater udbyggede det eksisterende netværk for ynglende og trækkende vandfugle i Danmark.

Den tidligere havvig er i dag omdannet til en lavvandet engsø med en ganske stor rørskov, der støder op til højstammet løvskov i vest, og med kvæggræssede enge i øst. Den lave dæmning inderst i reservatet (tv. på billedet) er en gammel roebane. Det generelle færdsels- og jagtforbud året rundt har gjort det forholdsvis lille reservat til et værdifuldt fouragerings- og hvilested for titusinder af fugle.

For havørnen er Fladet populært som spisekammer. Her er altid dækket op, og de talrige forfjamskede blishøns må ofte holde for. Søen rummer dog også fisk i passende størrelser, som kan friste en ørn. Foto: Mogens Hansen.

Færre markskader med flere vildt-reservater

Effekten af reservaterne er blevet fulgt gennem et overvågningsprogram, som Danmarks Miljøundersøgelser gennemførte for Naturstyrelsen.

Før reservatudvidelsen i 1997 forekom hovedparten af grågæs inden for Fladet Vildtreservat (26 procent af de optalte grågæs 1994-96), på landbrugsarealer i området umiddelbart øst for reservatet (17 procent) eller i selve Tårs Vig (37 procent).

Efter reservatudvidelsen er andelen af grågæs i Fladet faldet til 17 procent af de optalte grågæs, og kun fem procent blev optalt på landbrugsarealer. Hovedparten er derimod optalt i det nye reservatområde ude i Tårs Vig (78 procent). Også kanadagæssene har ændret deres udbredelse efter samme mønster.

Med denne undersøgelse mener vildtbiologerne at kunne påvise, at

reservaterne medvirker til at reducere markskader på landbrugsafgrøder, fordi fuglene får nye og uforstyrrede græsgange at søge deres føde på.

Et vildtreservat er ligesom et naturreservat oprettet for at beskytte de vilde fugle og pattedyr og give dem fristeder, hvor de kan leve og yngle. De oprettes i henhold til lov om jagt og vildtforvaltning, og har deres oprindelse i reservatloven fra 1936 og varierer i størrelse efter lokale topografiske forhold samt hensynet til de arter, der skal beskyttes.

Blandt de større vildtreservater i Danmark er Hanstholm Vildtreservat og hele det danske Vadehav, som i dag begge er en del af deres respektive nationalparker.

Et reservat kan omfatte kerneområder, som helt friholdes for jagt og i nogle tilfælde også færdsel, men omgivet af bufferzoner med færre restriktioner.

KILDER

Andersen, Ernst: Fra Juraens Overdrev. G.E.C. Gads Forlag. København 1953.

Clausen, P., Bøgebjerg, E., Jørgensen, H.E., Hounisen, J.P. & Kjær, P.A. (2000): Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder for vandfugle: Status 1998. Naturovervågning. – Danmarks Miljøundersøgelser. Arbejdsrapport nr. 124.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 27. juli 2005, 17. maj 2009 og 1. september 2013 (fotos).

http://da.wikisource.org/wiki/Indeks:H_Wulff_-_Den_danske_Rigsdag.djvu.

Lauridsen, John T.: Dansk nazisme 1930-45 – og derefter. Gyldendal 2002.

Scherfig, Hans: Idealister. Gyldendal 1945.

Scherfig, Hans: Frydenholm. Gyldendal 1962.

www.landsarkivetkbh.dk/multikulturrel/forskere/ph.htm

www.da.wikipedia.org/wiki/Otto_Rosen%C3%B8rn-Lehn

www.denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Landbrug,_skovbrug_og_gartneri/Godsejer/Otto_Rosen%C3%B8rn-Lehn

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Fladet Vildtreservat ved Tårs, så brug dette link: www.dofbasen.dk.

Herunder ses en oversigt over de 165 fuglearter, som er registreret fra **Fladet Vildtreservat ved Tårs**, pr. 4. september 2013. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Lille Lappedykker (89/494)	Blå Kærhøg (8/8)	Mudderklire (45/93)	Sjagger (13/233)
Toppet Lappedykker (19/42)	Hedehøg (1/1)	Odinshane (3/5)	Sangdrossel (9/9)
Gråstrubet Lappedykker (83/248)	Duehøg (4/4)	Hættemåge (182/14660)	Vindrossel (3/30)
Skarv (108/667)	Spurvehøg (24/25)	Stormmåge (124/5270)	Misteldrossel (2/2)
Silkehejre (14/15)	Musvåge (73/136)	Sildemåge (3/4)	Kærsanger (13/13)
Sølvhejre (59/65)	Fjeldvåge (4/4)	Middelhavssølvmåge (1/1)	Rørsanger (3/3)
Fiskehejre (242/725)	Fiskeørn (6/7)	Sølvmåge (124/1543)	Gulbug (34/36)
Knopsvane (318/7520)	Tårnfalk (48/56)	Svartbag (83/140)	Gærdesanger (9/10)
Pibesvane (33/665)	Vandrefalk (15/15)	Rovterne (12/17)	Tornsanger (38/56)
Sangsvane (149/4632)	Agerhøne (2/2)	Fjordterne (72/136)	Havesanger (17/19)
Sædgås (10/96)	Fasan (56/103)	Havterne (11/23)	Munk (31/32)
Kortnæbbet Gås (1/1)	Vandrikse (5/6)	Dværgterne (32/54)	Gransanger (52/58)
Blisgås (26/232)	Grønbenet Rørhøne (11/12)	Sortterne (3/4)	Løvsanger (19/22)
Dværggås (1/1)	Blishøne (221/14296)	Hvidvinget Terne (1/1)	Fuglekonge (6/11)
Grågås (440/123454)	Trane (7/37)	Huldue (2/3)	Grå Fluesnapper (2/2)
Canadagås (34/1937)	Strandskade (110/234)	Ringdue (86/1887)	Halemejse (3/11)
Bramgås (44/22073)	Klyde (222/6434)	Tyrkerdue (1/1)	Sumpmejse (9/19)
Knortegås (1/1)	Lille Præstekrave (32/56)	Gøg (36/40)	Sortmejse (2/2)
Nilgås (1/2)	Stor Præstekrave (173/593)	Natugle (1/1)	Blåmejse (22/38)
Gravand (306/7706)	Hjejle (70/17677)	Mursegler (21/188)	Musvit (52/122)
Pibeand (257/7982)	Strandhjejle (4/5)	Isfugl (4/6)	Spætmejse (3/3)
Knarand (495/12765)	Vibe (418/40455)	Stor Flagspætte (31/34)	Korttået Træløber (1/1)
Krikand (362/25361)	Islandsk Ryle (5/35)	Sanglærke (48/127)	Skovskade (10/15)
Gråand (329/18641)	Dværgryle (29/84)	Digesvale (19/486)	Husskade (12/29)
Spidsand (201/4797)	Temmincksryle (10/31)	Landsvale (93/1311)	Allike (4/7)
Atlingand (24/33)	Krumnæbbet Ryle (23/89)	Bysvale (42/666)	Råge (5/114)
Skeand (313/3486)	Almindelig Ryle (100/6333)	Skovpiber (2/3)	Sortkrage (10/18)
Rødhovedet And (4/4)	Kærløber (1/1)	Engpiber (68/165)	Gråkrage (88/519)
Taffeland (38/435)	Prærieløber (3/3)	Gul Vipstjert (29/48)	Ravn (7/16)
Hvidøjet And (1/1)	Brushane (167/1059)	Hvid Vipstjert (103/558)	Stær (147/9691)
Troldand (151/20693)	Dobbeltbekkasin (84/554)	Silkehale (2/27)	Gråspurv (6/24)
Bjergand (12/244)	Stor Kobbersneppe (18/33)	Gærdesmutte (18/21)	Skovspurv (25/106)
Hvinand (23/119)	Lille Kobbersneppe (27/103)	Jernspurv (25/28)	Bogfinke (61/111)
Lille Skallesluger (2/2)	Småspove (3/4)	Rødhals (24/39)	Kvækerfinke (8/19)
Toppet Skallesluger (24/57)	Storspove (25/68)	Nattergal (4/4)	Grønirisk (48/254)
Stor Skallesluger (28/183)	Sortklire (114/672)	Rødstjert (6/7)	Stillits (58/174)
Hvæpsevåge (3/5)	Rødben (279/2571)	Bynkefugl (3/4)	Grønsiken (10/71)
Rød Glente (4/5)	Hvidklire (227/1934)	Stenpikker (13/19)	Tornirisk (25/86)
Havørn (68/81)	Svaleklire (46/75)	Ringdrossel (1/2)	Stor Gråsiken (3/6)
Rørhøg (125/154)	Tinksmed (133/717)	Solsort (56/102)	Hvidvinget Korsnæb (1/1)

Lille Korsnæb	(6/36)	Kernebider	(1/2)	Gulspurv	(37/62)	Rørspurv	(13/24)
Dompap	(6/10)						

Herunder ses en oversigt over de 17 andre dyr (end fugle), som er registreret fra **Fladet Vildtreservat ved Tårs**, pr. 4. september 2013. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Grønbroget Tudse	(2/9)	Lille Kålsommerfugl	(7/420)	Dagpåfugleøje	(3/5)	Engrandøje	(1/10)
Strandtudse	(1/1)	Grønåret Kål-sommerfugl	(2/4)	Admiral	(6/9)	Lille Ildfugl	(1/1)
Grøn Frø	(2/2)	Aurora	(1/3)	Nældens Takvinge	(1/14)	Hare	(10/16)
Stregbredpande	(2/10)	Citronsommerfugl	(1/1)	Græsrandøje	(3/16)	Rådyr	(13/24)
Stor Kålsommerfugl	(2/3)						